

הקדמה

בס"ד יום א' לפ' "הסכת ושמע ישראל", י"ד אלול תשס"ח

לעומק ועוצמת השבח וההודאה שאני חב לבורא עולם, על שנתן חלקי בין יושבי בית המדרש, נתתי ביטוי, עד מקום שלשוני מגעת, בהקדמות לכרכים קודמים. ברם, אין בכך, כמובן, כדי לפטור מלהביעם מחדש בכרך זה.

אם ביחס למי גשמים כללו חז"ל במטבע שטבעו בברכה הודאה על כל טיפה וטיפה; אם בברכת השיר של נשמת כל חי אנו מעידים כי איננו מספיקים להביע תחושתנו כי אין אנו מספיקים להודות כל אחת ואחת מרבי רבבות פעמים הטובות שגמלנו – הרי שעל החסד הגלום בזכות להרביץ תורה בין כתלי בית המדרש ושם להשקות לעדרים, על אחת כמה וכמה.

ואמנם הרגשה זו אופפת אותי עמוקות מדי יום, בבחינת חדשים גם ישנים; ומי יתן ואזכה, יחד עם רעיתי וב"ב, לבריות גופא ושלוות הנפש שתאפשר המשך עיסוק במלאכת הקודש, באהלי ישיבת הר עציון ומחוצה לה, לאי"ט.

כנ"ל – אם כי, כמובן, ברמה אחרת – אני שמח להביע מחדש את הכרת הטוב שאני חש כלפי תלמידים ועמיתים, מסורים ונאמנים, שטרחו ועמלו בכתיבה, עריכה והפצה הנדרשות בכדי להעביר שיעורים שקרמו עור וגידים במסגרת הוראה בעל פה בישיבה לדברים שבכתב העולים על שולחן רבנן, שוחרי תורה ולומדיה. יישר כח מקרב לב ויהי רצון שיהיה שכרם כפול מן השמים.

* * *

אמנם ברצוני, בשולי הקדמה זו, להתייחס בקציר האומר לנקודה שכרוכה בכרך זה ותוכנו. הקורא יבחין מיד כי השיעורים החלו ממשנת זמן (יז.), ולא מראשית המסכת. ידוע אדע כי ישנם שאין סדר זה לרוחם, והגורסים עקרונית, שיש להינזר ממנו לחלוטין. לטעמם, נודף הימנו ריח של יותר מקורטוב התנשאות ויהירות, כאילו המשנה סדר רבינא ורב אשי מתיימר להתעלות עליהם בכושר תיכנון, בתבונה חינוכית, ובהיגיון תורני. התקיפים שבמבקרים יודעים להוסיף נופך של חשש שמדובר בהחדרת מתודיקת יפת לאהלו של שם, ורתימת מושגי ושיטות המדע היווני הקלסי למשימת ליבון והפנמת דבר ה', כמנוסח באוצרות תורתו בידי חז"ל.

רגישות זו מוכרת ומובנת לי היטב, וחס לי למתוח עליה ביקורת נגדית. ברם, אמעל בתפקידי ושליחותי אם לא אבהיר שמי שנוהג כך – ורבים היו, במסגרות ומקומות שונים ומגוונים, שאימצו סדר זה – אינו פועל, חלילה, מתוך יהירות אלא משיקולי אחריות, בהיותו מונע על ידי שיקולים לימודיים וחינוכיים צרופים. חז"ל, מנימוקים שהיו שמורים עמם ומתאימים להווייתם, ערכו את סדר המשניות והגמרא הנילוות אליהם, במפגש עם השטח, עם מקרה שהתעורר או עלול להתעורר במציאות. והרי השטח אינו תמיד נקי וחלק והמפגש עמו איננו מצומצם להיכרות עם היסודות ההתחלתיים.

אמנם יש מסכתות שמתחילות מן ההתחלה. כך בקידושין, כך בסנהדרין, וכך, במידה, בבבא קמא. אך, לעומתן, גיטין פותחת במצב בו ברור לרב ולתלמיד מהו גט, מה נדרש לתהליך לגירושין, אם לכתחילה ואם בדיעבד, ולא נותר אלא לסגור פרט שולי, תוך כדי ליבון השוני בין גט הבא ממדינת הים לבין הנשלח בארץ. ויש ואנו שומעים על החריג טרם נוכחנו להכיר את דרך המלך. יבמות פותחת בסקירת מצבים המופקעים מיבום וחליצה, וכמותה, בזבחים ובמנחות גם יחד פותחים בליבון דין תקלות - על המתכון הנדרש נשמע רק לקראת סוף הפרק השלישי בזבחים, ורבים תלמידי הישיבות כיום החשים שהם מגששים באפילה.

ומכאן שעבור חלק גדול מאוכלוסיית הישיבות כיום, פתיחה מיסודות ההלכות ועקרונותיהם – מה שלגבי גיטין בא לידי ביטוי בפ"א מהלכות גירושין להרמב"ם לעומת פ"א של מסכת גיטין – נדרש יותר, ובשלב יותר מוקדם, מאשר המפורט ונידון בפרק המביא קמא.

ומעבר לתחושת התלמיד ובהירותו, יש גם להתחשב בתוכן הנלמד. יש להניח כי רבינא ורב אשי אולי ציפו שהלומד יחרוש את כל המסכת – וזאת, לא רק למיגרס אלא לעיוני. ברם, בקצב הנלמד בהרבה ישיבות כיום, חרדיות וציוניות כאחת, הנתח הנלמד בעיון, כ- 15-20 דף לזמן, רחוק מלהוות חצי המסכת (בעיה כשלעצמה, כמובן).

מכאן שמעביר השיעור, או ראש הישיבה המנחה אותו, חייב לשקול, באיזה נתח ייפגש התלמיד עם היקף יותר נרחב של מערכת יסודות גיטין – עם, לדוגמא, עשרת היסודות שהציב הרמב"ם – בחמשה עשר הדפים, ב-יז, או באלה שפותחים בענין זמן ומזמינים ליבון זיקת גט לשטר ומעמד שטר בעולם העדות, ומסתיימים בריש השולח?

התשובה ברורה. עדיין ניתן לטעון, כמובן, שאין הצר שווה בנזק המלך, שהמחיר ההשקפתי של הסטייה מסדר הש"ס עולה על תועלת בבהירות הלימודית. אך מחובתנו להפנים כי מדובר בויכוח חינוכי ותורני, ולא על הצבת יראת שמים מול תפיסה מחשבתית מתנשאת אשר תכניה חדשים מקרוב באו.

מי יתן ונזכה כולנו לשאוף ולהצליח, מתוך אחריות לתלמידינו, לחברת שלומי אמוני ישראל, לעם ולמדינה, ולקדוש ברוך הוא, להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

בחדווה דאורייתא,

אהרן ליכטנשטיין

אלון שבות